

УДК 342.951:351.82

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.06.3.95>

СУТНІСТЬ ЗАБОРОНИ ЗДІЙСНЕННЯ ЛОБІЮВАННЯ ТА ЇЇ МІСЦЕ В СИСТЕМІ АДМІНІСТРАТИВНИХ СТЯГНЕНЬ

Трунов О.В.,

аспірант кафедри правоохоронної діяльності,

Університет митної справи та фінансів

ORCID: 0009-0009-1223-0739

Трунов О.В. Сутність заборони здійснення лобіювання та її місце в системі адміністративних стягнень.

Автором встановлено, що вказана заборона здійснення лобіювання має чітко окреслену правову природу додаткового адміністративного стягнення немайнового характеру, яке застосовується виключно судом і полягає у строковому припиненні допустимості здійснення відповідної діяльності.

Водночас з'ясовано, що вибір законодавцем саме терміну «заборона» зумовлений специфікою лобіювання як діяльності, доступ до якої не виникає у формі спеціального права, наданого державою, а забезпечується через реєстраційний механізм допуску. За таких умов непридатними виявляються правові та термінологічні конструкції, притаманні позбавленню спеціального права або іншим суміжним видам адміністративних стягнень, оскільки вони передбачають наявність у особи попередньо наданого суб'єктивного права. Натомість заборона адекватно відображає характер правового впливу з боку держави як форму недопуску та припинення можливості здійснення діяльності.

Семантико-правовий аналіз таких суміжних категорій як «вилучення», «конфіскація», «обмеження» та «позбавлення» дозволив додатково підтвердити концептуальну самостійність заборони у системі адміністративних стягнень. На відміну від майнових стягнень або заходів, спрямованих на модифікацію чи усунення окремих елементів правового статусу особи, заборона фіксує юридичну неможливість здійснення певної поведінки як такої, що зумовлює її особливе функціональне та системне значення.

Констатовано, що заборона здійснення лобіювання – це передбачене адміністративно-деліктним законодавством додаткове адміністративне стягнення немайнового характеру, яке застосовується судом на визначений строк і полягає у встановленні юридичної неможливості здійснення діяльності, спрямованої на вплив або спробу впливу на об'єкт лобіювання у комерційних інтересах бенефіціара чи у власних комерційних інтересах особи щодо предмета лобіювання, як форми недопуску особи до участі у відповідних публічно значущих правотворчих процесах у зв'язку з вчиненням адміністративного проступку.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне стягнення, вилучення, заборона, лобіювання, обмеження, позбавлення, санкція, система.

Trunov O.V. The Essence of the prohibition on lobbying and its place in the system of administrative penalties.

The author establishes that the prohibition on lobbying has a clearly defined legal nature as an additional non-pecuniary administrative penalty, which is imposed exclusively by a court and consists in the time-limited termination of the admissibility of carrying out the relevant activity.

At the same time, it is clarified that the legislator's choice of the very term "prohibition" is determined by the specific nature of lobbying as an activity, access to which does not arise in the form of a special right granted by the state, but is ensured through a registration-based admission mechanism. Under such conditions, legal and terminological constructions inherent in the deprivation of a special right or other related types of administrative penalties prove to be inapplicable, since they presuppose the prior existence of a subjective right granted to the person. By contrast, the prohibition adequately reflects the nature of the state's legal impact as a form of non-admission and termination of the possibility to carry out the activity.

The semantic-legal analysis of such related categories as "seizure," "confiscation," "restriction," and "deprivation" further confirms the conceptual autonomy of the prohibition within the system of administrative penalties. Unlike pecuniary penalties or measures aimed at modifying or eliminating certain elements of a person's legal status, the prohibition fixes the legal impossibility of engaging in a particular conduct as such, which determines its special functional and systemic significance.

It is concluded that the prohibition on lobbying is an additional non-pecuniary administrative penalty provided for by administrative-delict legislation, imposed by a court for a specified period, and consisting

in the establishment of the legal impossibility of carrying out activities aimed at exerting influence or attempting to exert influence on the object of lobbying in the commercial interests of a beneficiary or in the person's own commercial interests with regard to the subject matter of lobbying, as a form of non-admission of the person to participation in relevant publicly significant law-making processes in connection with the commission of an administrative offence.

Key words: administrative liability, administrative penalty, seizure, prohibition, lobbying, restriction, deprivation, sanction, system.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасний розвиток адміністративно-деліктного законодавства України засвідчує тенденцію до розширення спектра публічно-правових реакцій, що застосовуються державою у відповідь на порушення у специфічних, суспільно значущих сферах. З-поміж таких новел особливе місце посідає заборона здійснення лобіювання як новий вид адміністративного стягнення, який уперше було інкорпоровано до статті 24 КУпАП у межах реформи правового регулювання лобістської діяльності в Україні. На відміну від традиційних видів адміністративних стягнень, які історично формувалися в межах класичної моделі адміністративної відповідальності, заборона здійснення лобіювання відображає специфічні особливості адміністративно-правового статусу суб'єктів лобіювання, організації їхньої взаємодії з органами публічної влади та змісту суспільних відносин, у які вони вступають.

Введення цього адміністративного стягнення не є випадковим чи необґрунтованим юридичним рішенням законодавця. Воно є результатом зміни уявлень про функціональне призначення адміністративної відповідальності, що дедалі частіше використовується як інструмент забезпечення доброчесності, прозорості та захисту різноманітних публічних процесів від неправомірного впливу. Лобіювання, як врегульована законом діяльність, має власну природу, яка не зводиться до здійснення господарської чи професійної функції у традиційному розумінні. Саме тому виникає потреба у спеціальному виді адміністративного стягнення, який забезпечує коректний правовий механізм реагування на порушення у сфері лобіювання та водночас узгоджується з концептуальною моделлю публічного контролю за цією діяльністю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, на які спирається автор в яких розглядають цю проблему і підходи її розв'язання.

Основою для цього дослідження стали праці вітчизняних та зарубіжних вчених-правників, при-вчених адміністративним стягненням. Зокрема, свої висновки автор вибудовував на основі аналізу наукової спадщини, яку формують праці таких вчених як В.Б. Авер'янов, К.О. Алімова, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, І.П. Голосніченко, С.Т. Гончарук, Є.В. Додін, Р.А. Калюжний, Л.В. Коваль, Т.О. Коломoeць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, О.В. Кузьменко, А.П. Купін, Ю.Х. Куразов, К.Ю. Левицька, Д.М. Лук'янець, П.С. Лютіков, М.В. Маринюк, О.І. Миколенко, І.І. Піскун, І.О. Сквірський, Н.В. Хорошак та інших.

Разом з тим, наразі немає жодного дослідження присвяченого правовим засадам та окремим аспектам застосування заборони здійснення лобіювання як виду адміністративного стягнення. З огляду на це, цілком очевидною є необхідність з'ясувати правову природу заборони здійснення лобіювання, проаналізувати семантико-правові передумови вибору законодавцем саме категорії «заборона», сформулювати на підставі цього аргументовану відповідь на питання про те, чому заборона здійснення лобіювання є самостійним видом адміністративного стягнення, яким є її функціональне призначення та яким чином вона інтегрується у систему адміністративних стягнень, що була охарактеризована у попередньому підрозділі. Отже

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цього дослідження є визначення сутності заборони здійснення лобіювання та її місця в системі адміністративних стягнень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зауважити, що правова природа заборони здійснення лобіювання як виду адміністративного стягнення визначається насамперед її нормативним закріпленням у КУпАП та особливостями законодавчої конструкції, за допомогою якої вона інкорпорована до системи адміністративної відповідальності. Включення цієї заборони до переліку адміністративних стягнень, передбаченого статтею 24 КУпАП, свідчить про її офіційне визнання законодавцем як самостійного заходу адміністративно-правового реагування на вчинення відповідних правопорушень.

При цьому такий підхід у «нормативному оформленні» заборони здійснення лобіювання характеризується тим, що законодавець відніс її до додаткових адміністративних стягнень. Як відомо, відповідно до положень статті 25 КУпАП додаткові адміністративні стягнення не можуть застосовуватися самостійно, а призначаються виключно разом з основним стягненням. Така законодавча модель свідчить про виражений допоміжний характер вказаної заборони у загальному механізмі

адміністративної відповідальності та вказує на її спрямованість у посиленні впливу основного стягнення шляхом припинення подальшої протиправної поведінки правопорушника у відповідній сфері суспільних відносин.

Важливою нормативною ознакою заборони здійснення лобіювання є також судовий порядок її застосування. Згідно зі ст. 30 КУпАП, додаткові адміністративні стягнення, до яких належить і заборона здійснення лобіювання, призначаються виключно судом. Це свідчить про підвищений рівень процесуальних гарантій при застосуванні такого стягнення та підтверджує його значущість як заходу державного примусу, що істотно впливає на правове становище особи [1].

Нормативно визначений строк застосування заборони здійснення лобіювання є ще однією її суттєвою ознакою. Законодавець прямо встановлює часові межі дії цього стягнення, що дозволяє розглядати його як тимчасовий захід адміністративної відповідальності, спрямований не на остаточне усунення особи від відповідної діяльності, а на її припинення у чітко визначений період. Отже, з урахуванням положень статей 24, 25 і 30 КУпАП, заборона здійснення лобіювання за своєю правовою природою є додатковим адміністративним стягненням немайнового характеру, яке застосовується судом на визначений строк і полягає у встановленні юридичної неможливості здійснення відповідної діяльності. Таке нормативне закріплення зумовлює необхідність подальшого з'ясування того, яким саме є характер діяльності з лобіювання та чому у відношенні до неї законодавець обрав конструкцію «заборона», а не інші відомі адміністративно-правові форми реагування.

З'ясування сутності заборони здійснення лобіювання як виду адміністративного стягнення об'єктивно потребує звернення до характеристики самої діяльності з лобіювання, однак виключно в тій мірі, яка необхідна для обґрунтування логіки законодавчого вибору відповідної санкційної конструкції. Насамперед слід підкреслити, що лобіювання не є спеціальним правом, яке держава надає особі у формі індивідуального дозволу чи певного правового титулу. На відміну від прав, що виникають у результаті надання адміністративного дозволу або посвідчуються відповідним документом (наприклад, право керування транспортним засобом тощо), можливість здійснення лобіювання не ґрунтується на наданні особі суб'єктивного права у класичному адміністративно-правовому розумінні. Натомість здійснення лобіювання пов'язане з допуском особи до відповідної діяльності, який реалізується через процедуру реєстрації та дотримання особою встановлених законом вимог. У цьому контексті ключовим є те, що йдеться не про легітимацію спеціального права, а про визнання особи такою, що відповідає визначеним умовам участі у публічно значущій діяльності. Зауважимо, що реєстраційний характер такого допуску фактично пояснює відсутність у суб'єкта лобіювання саме «права», яке могло б бути предметом подальшого позбавлення як вид адміністративного стягнення.

З огляду на це, вбачається, що у разі вчинення правопорушення у сфері лобістської діяльності законодавець не може коректно застосувати конструкцію «позбавлення спеціального права», оскільки відсутній сам об'єкт такого позбавлення. Водночас єдиною логічно узгодженою формою адміністративно-правового реагування з боку держави виступає недопуск особи до здійснення такого роду діяльності, що у правовій площині об'єктивується шляхом встановлення заборони здійснення лобіювання.

Таким чином, використання законодавцем саме категорії «заборона» як назви відповідного адміністративного стягнення безпосередньо пов'язане з особливостями лобіювання як діяльності, доступ до якої не надається у формі спеціального права, а здійснюється за умов дотримання встановлених вимог, закріплених у спеціальному законі – Законі України від 23 лютого 2024 року «Про лобіювання» [2]. Такий підхід дозволяє розглядати заборону здійснення лобіювання не як форму вилучення чи звуження вже існуючого права, а як строкове припинення можливості здійснювати діяльність, що виникла внаслідок встановленої законом заборони.

Цілком очевидно, що зроблений висновок щодо обґрунтованості застосування саме категорії «заборона» потребує подальшого підтвердження на рівні семантико-правового аналізу суміжних термінів, що використовуються законодавцем для позначення інших видів адміністративних стягнень.

У цьому контексті слід підкреслити, що, вочевидь, назви видів адміністративних стягнень у законодавстві виконують не лише номінативну, а й змістовно-орієнтаційну функцію, оскільки фіксують характер юридичного впливу держави, глибину втручання у адміністративно-правовий статус особи та модель реагування на протиправну поведінку. Саме тому аналіз сутності заборони здійснення лобіювання потребує звернення до семантики суміжних понять, що традиційно використовуються для позначення різних видів адміністративних стягнень, з метою їх коректного відмежування та виявлення концептуальних підстав законодавчого вибору.

Аналіз відповідних суміжних понять розпочнемо з категорії «вилучення», яка насамперед має бути розглянута у її енциклопедично-тлумачному значенні. Так, у Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «вилучення» визначається як дія за значенням «вилучати», а ді-

єслово «вилучати» тлумачиться, зокрема, як «вибирати, видаляти що-небудь звідкись», «забирати що-небудь у когось, конфіскувати» [3, с. 140]. Уже на рівні словникового тлумачення звертає на себе увагу те, що семантика вилучення безпосередньо пов'язується з матеріальним об'єктом, який фізично відокремлюється від володіння особи.

У площині адміністративно-деліктного права зазначена семантика об'єктивується у конкретно-му виді адміністративного стягнення – оплатному вилученні предмета, який став безпосереднім об'єктом або знаряддям вчинення адміністративного проступку. Саме цей вид стягнення відображає первинне, так би мовити «класичне» значення вилучення як дії, спрямованої на примусове усунення матеріального блага з фактичного володіння правопорушника.

У доктрині адміністративного права питання оплатного вилучення аналізувалося через його співвідношення з реквізицією. Так, М.М. Бурбика, А.В. Солонар та К.Д. Янішевська, не змінюючи суті поняття вилучення, акцентують увагу на відмінностях оплатного вилучення від реквізиції, підкреслюючи, що перше є заходом адміністративного стягнення, тоді як друга належить до адміністративно-примусових заходів, не пов'язаних із відповідальністю за правопорушення. У цьому ж контексті звертається увага на те, що при оплатному вилученні колишньому власнику повертається виручена сума за реалізований предмет за мінусом витрат на його реалізацію [4, с. 103].

Оцінюючи ефективність оплатного вилучення, К.Ю. Левицька слушно зауважує, що цей захід адміністративної відповідальності має матеріальний характер, а його практична результативність зумовлюється передусім запобіжною функцією, а не репресивним впливом [5, с. 54]. Зазначене ще раз підтверджує, що вилучення за своєю природою є інструментом впливу на майнову сферу особи, а не на можливість здійснення нею певної діяльності.

Логічним продовженням аналізу категорії «вилучення» є звернення до поняття «конфіскація», яке, попри зовнішню подібність до вилучення, звісно ж має іншу семантичну та правову природу. В енциклопедично-тлумачній літературі конфіскація визначається як примусове та безоплатне вилучення майна, грошей тощо у приватної особи на користь держави як санкції за правопорушення [3, с. 570]. Уже навіть на рівні словникового тлумачення ключовими ознаками конфіскації постають її примусовий характер, безоплатність та санкційна спрямованість, що відрізняє її від оплатного вилучення.

Природно, що аналогічний за змістом підхід відображено і в юридичній енциклопедії, де «конфіскація майна» (лат. *confiscatio* – вилучення майна у державну скарбницю) трактується як примусове, безоплатне вилучення у власність держави усього або частини майна, яке є особистою власністю громадянина [6, с. 28; 7, с. 45]. Таким чином, конфіскація однозначно пов'язується не лише з фактом вилучення майна, а й із переходом права власності до держави без будь-якого відшкодування попередньому власникові.

У доктрині адміністративного права конфіскація предмета як додатковий захід адміністративного стягнення характеризується низкою сталих ознак. Зокрема, К.Ю. Левицька виокремлює такі її властивості як:

- зміст конфіскації визначається примусовим позбавленням особи права приватної власності на певне майно;
- об'єктом конфіскації може бути лише предмет, що став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення;
- право власності на конфіскований предмет набувається державою;
- перехід права власності має безоплатний характер і не пов'язаний з будь-яким відшкодуванням вартості майна його попередньому власникові;
- конфіскація як вид адміністративного стягнення може застосовуватися виключно за постановою суду [5, с. 48–49].

Зазначимо, що наведені ознаки дозволяють зробити попередній висновок, що конфіскація, так само як і вилучення, є адміністративним стягненням майнового характеру, однак із значно більш інтенсивним втручанням у правовий статус особи. Якщо оплатне вилучення передбачає компенсаційний механізм і не тягне остаточної втрати права власності, то конфіскація, навпаки, пов'язана з остаточним і безповоротним позбавленням майнового блага. Саме ця обставина принципово відмежовує конфіскацію від тих видів адміністративних стягнень, які спрямовані не на матеріальні об'єкти, а на правове становище особи або допустимість її поведінки. При цьому конфіскація не стосується можливості чи неможливості здійснення певної діяльності, а її юридичний ефект вичерпується сферою права власності, що має вирішальне значення для подальшого семантико-правового розмежування з такими категоріями, як обмеження, позбавлення та заборона.

Наступною у ряді суміжних понять, що потребують співвідношення, є категорія «обмеження», яка вирізняється доволі значною широтою застосування та багатозначністю. В енциклопедично-тлумачній літературі обмеження визначається, по-перше, як дія за значенням «обмежити», а

по-друге – як правило чи настанова, що обмежує чиї-небудь права, дії тощо [3, с. 810]. Наведене тлумачення красномовно свідчить про те, що семантика обмеження безпосередньо пов'язується не з повним усуненням певної можливості, а із встановленням меж її реалізації.

У правовій доктрині категорія обмеження отримала достатньо ґрунтовне осмислення. Так, М.А. Комзюк зазначає, що правові обмеження – це юридичні інструменти (засоби), за допомогою яких забезпечується досягнення певних цілей правового регулювання, які у підсумку зводяться до справедливої впорядкованості суспільних відносин шляхом встановлення відповідних кордонів допустимої поведінки [8, с. 54]. У цьому підході обмеження розглядається як універсальний регулятивний механізм, спрямований на балансування приватних і публічних інтересів.

Розвиваючи цю позицію, той же М.А. Комзюк вказує, що під «обмеженням особистої свободи громадян за адміністративним правом», слід розуміти встановлені адміністративно-правовими нормами межі реалізації фізичною особою прав (свобод), що виражаються у заборонах, вторгненнях, обов'язках і відповідальності та зумовлені необхідністю захисту визначених законом цінностей і забезпечення балансу між інтересами особистості, суспільства і держави [8, с. 57–58]. З наведеного цілком логічно випливає, що навіть у випадках найбільш інтенсивного владно-примусового впливу обмеження не усуває право по суті як таке, а модифікує умови його реалізації.

Аналіз наведених енциклопедичних і доктринальних підходів дозволяє дійти принципового висновку про те, що обмеження за своєю природою завжди передбачає наявність суб'єктивного права або дозволеної поведінки, реалізація яких зазнає звуження, але не припиняється повністю. Саме ця ознака є визначальною для відмежування обмеження від інших адміністративно-правових конструкцій, що застосовуються у сфері адміністративної відповідальності та відповідних санкцій.

У контексті дослідження заборони здійснення лобіювання це має особливе значення, оскільки встановлення заборони не зводиться до коригування чи звуження умов здійснення діяльності. На відміну від обмеження, заборона фактично фіксує юридичну неможливість здійснення відповідної діяльності в цілому, а не в окремих її аспектах чи формах. Саме тому ототожнення заборони з обмеженням у межах аналізу адміністративних стягнень є методологічно хибним і не відображає реального характеру правового впливу обох стягнень за таких умов їх розуміння.

Подальший семантико-правовий аналіз потребує звернення до категорії «позбавлення», яка в системі юридичних понять має самостійне змістовне навантаження та відрізняється як від обмеження, так і від заборони. В енциклопедично-довідниковій літературі позбавлення визначається як дія за значенням «позбавити», тобто усунення особи від певного блага, можливості або стану. Як ілюстрація наводяться, зокрема, позбавлення батьківських прав як надзвичайний захід судового характеру та позбавлення волі як вид кримінального покарання, що полягає у примусовій ізоляції особи [3, с. 1019]. Уже на рівні словникового тлумачення простежується те, що позбавлення пов'язується з усуненням того, чим особа вже володіє.

У сфері адміністративної відповідальності категорія «позбавлення» використовується переважно у контексті додаткових адміністративних стягнень, що стосуються спеціальних прав або певних юридично значущих можливостей. Як слушно зауважує К.Ю. Левицька, позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину, а також позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю пов'язане з обмеженням організаційно-правової сфери особи та застосовується за допомогою судового примусу [5, с. 51–52]. У цьому ж контексті підкреслюється, що такі додаткові адміністративні стягнення, поряд з оплатним вилученням і конфіскацією, мають виражений карально-примусовий характер.

Ми ж зауважимо, що поняття «позбавлення» у наведеному розумінні завжди має чітко окреслений об'єкт – спеціальне право або правову можливість, які були попередньо надані державою та інтегровані у правовий статус особи. Саме факт попереднього надання такого права є визначальним для можливості його подальшого позбавлення як заходу адміністративної відповідальності. У цьому сенсі позбавлення відрізняється від обмеження, яке коригує умови реалізації права, але не усуває його повністю.

Разом із тим позбавлення не може бути ототожнене і з заборonoю. Якщо позбавлення передбачає усунення вже наданого та юридично оформленого права, то заборона спрямована на встановлення юридичної неможливості певної поведінки незалежно від того, чи існувало відповідне право у правовому статусі особи. Таким чином, позбавлення завжди «працює» з елементами правового статусу, тоді як заборона – з допустимістю або недопустимістю поведінки як такої.

Ця відмінність має принципове значення для аналізу заборони здійснення лобіювання. Оскільки можливість здійснення лобіювання не виникає у формі спеціального права, наданого державою, відсутній і сам об'єкт, який міг би бути предметом позбавлення. Ця обставина, вочевидь, зумовлює непридатність конструкції «позбавлення права здійснювати лобіювання» у межах механізмів адміністративно-деліктної охорони та підводить до необхідності використання іншої правової категорії.

У зв'язку з цим, подальший аналіз закономірно звертається до категорії «заборона», яка, на відміну від позбавлення, не передбачає усунення наданого права, а фіксує недопустимість певної діяльності як форму юридичного реагування держави. Саме тому семантико-правове осмислення заборони дозволяє завершити логічний ланцюг суміжних понять і сформулювати остаточні висновки щодо коректності законодавчого вибору відповідного виду адміністративного стягнення.

В енциклопедично-тлумачній літературі заборона визначається як наказ не робити чого-небудь [3, с. 376]. Уже на рівні словникової інтерпретації яскраво простежується імперативний характер цієї категорії, що полягає не у коригуванні або звуженні поведінки, а у встановленні категоричної вимоги утримання від певних дій. У юридичній науці заборона традиційно розглядається як негативний юридичний обов'язок. Так, Є. Ерліх, досліджуючи природу правових норм, визначав заборону як обов'язок утриматися від дії, підкреслюючи, що саме заборони становлять одну з базових форм правового впливу на поведінку суб'єктів [9, с. 14].

Розвиваючи зазначену ідею в площині адміністративного права, О.І. Остапенко пише: «Значення адміністративно-правових заборон полягає у тому, що вони регулюють і охороняють основні сфери суспільного життя, забезпечують подальше зміцнення законності та правопорядку. У демократичному суспільстві заборони і обмеження застосовуються у гуманістичних цілях, є засобом охорони прав і свобод людини. За допомогою адміністративно-правових заборон окреслюється коло неприпустимих антигромадських дій, а також визначаються межі правомірної і неправомірної поведінки як громадян, так і представників державної влади. Без адміністративно-правових заборон неможливо вести успішну боротьбу з правопорушеннями, що завдають шкоди інтересам громадян, держави і суспільства в цілому» [9, с. 57–59].

Подібної позиції дотримуються А.С. Токарська, С.М. Кельман та Р.М. Кельман, які відносять заборону до методологічних прийомів правового регулювання. На їхню думку, в адміністративному праві заборона є приписом, зміст якого полягає у покладенні прямого юридичного обов'язку не чинити певних дій за умов, передбачених правовою нормою [11, с. 14; 12, с. 87].

Висновки. Узагальнюючи результати проведеного семантико-правового дослідження, що включало зіставлення енциклопедичних, законодавчих і доктринальних підходів, а також аналіз співвідношення заборони з суміжними правовими категоріями, слід зауважити, що вони дають підстави стверджувати про принципову відмінність заборони від вилучення, конфіскації, обмеження та позбавлення. Вона (заборона) не спрямована на відчуження матеріальних благ, не передбачає звуження умов реалізації суб'єктивного права і не пов'язана з усуненням права, раніше наданого державою. Натомість заборона фіксує юридичну неможливість здійснення певної поведінки або діяльності в цілому, що надає їй особливого значення у системі адміністративних стягнень.

Саме у такому значенні категорія «заборона» виявляється найбільш адекватною для позначення адміністративного стягнення, що застосовується у сфері лобіювання. На нашу думку, використання законодавцем формули «заборона здійснення лобіювання» відображає не модифікацію правового статусу особи і не усунення наданого їй права, а строкове припинення допустимості відповідної діяльності як негативну реакцію держави на вчинення адміністративного проступку.

Отже, вбачається, що зазначене семантико-правове розуміння поняття «заборона» дозволяє логічно завершити аналіз суміжних категорій і перейти до визначення місця заборони здійснення лобіювання в системі адміністративних стягнень як самостійного, концептуально визначеного виду адміністративного стягнення, юридичний зміст якого зумовлений особливостями правового регулювання лобіювання та характером державного реагування на порушення у цій сфері. Застосування заборони спрямоване не на зміну чи корекцію правового статусу особи, а на строкове припинення допустимості здійснення відповідної діяльності, що забезпечує адекватність і пропорційність адміністративно-деліктного впливу.

Насамперед встановлено, що заборона здійснення лобіювання має чітко окреслену правову природу додаткового адміністративного стягнення немайнового характеру, яке застосовується виключно судом і полягає у строковому припиненні допустимості здійснення відповідної діяльності. Така конструкція узгоджується з положеннями статей 24, 25 і 30 КУпАП та відображає сучасну тенденцію розвитку адміністративної відповідальності, орієнтованої в першу чергу не на каральний, а на превентивно-охоронний вплив.

Водночас з'ясовано, що вибір законодавцем саме терміну «заборона» зумовлений специфікою лобіювання як діяльності, доступ до якої не виникає у формі спеціального права, наданого державою, а забезпечується через реєстраційний механізм допуску. За таких умов непридатними виявляються правові та термінологічні конструкції, притаманні позбавленню спеціального права або іншим суміжним видам адміністративних стягнень, оскільки вони передбачають наявність у особи попередньо наданого суб'єктивного права. Натомість заборона адекватно відображає характер правового впливу з боку держави як форму недопуску та припинення можливості здійснення діяльності.

Семантико-правовий аналіз таких суміжних категорій як «вилучення», «конфіскація», «обмеження» та «позбавлення» дозволив додатково підтвердити концептуальну самостійність заборони у системі адміністративних стягнень. На відміну від майнових стягнень або заходів, спрямованих на модифікацію чи усунення окремих елементів правового статусу особи, заборона фіксує юридичну неможливість здійснення певної поведінки як такої, що зумовлює її особливе функціональне та системне значення.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що заборона здійснення лобіювання – це передбачене адміністративно-деліктним законодавством додаткове адміністративне стягнення немайнового характеру, яке застосовується судом на визначений строк і полягає у встановленні юридичної неможливості здійснення діяльності, спрямованої на вплив або спробу впливу на об'єкт лобіювання у комерційних інтересах бенефіціара чи у власних комерційних інтересах особи щодо предмета лобіювання, як форми недопуску особи до участі у відповідних публічно значущих правотворчих процесах у зв'язку з вчиненням адміністративного проступку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07 грудня 1984 року № 8073-X. (1984, 18 грудня). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.
2. Законі України від 23 лютого 2024 року «Про лобіювання». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20/conv#n20>.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голова ред. В.Т. Бусел. К.; Ірпінь, 2001. 1440 с.
4. Бурбика М.М., Солонар А.В., Янішевська К.Д. Адміністративне право України: навчальний посібник. Суми, 2015. 358 с.
5. Левицька К.Ю. Додаткові адміністративні стягнення в системі адміністративної відповідальності: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 211 с.
6. Купін А.П. Правове регулювання застосування конфіскації та оплатного вилучення в адміністративно-юрисдикційній сфері: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запоріжжя, 2009. 218 с.
7. Юридична енциклопедія: в 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2001. Т. 3: К-М. 744 с.
8. Комзюк М.А. Поняття, зміст, види та форми обмеження особистої свободи громадян за адміністративним правом. *Європейські перспективи*. 2015. № 1. С. 52–58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evpre_2015_1_11.
9. Ерліх Є. Про живуче право. Передрук (мовна редакції В. С Бігуна) за: Ерліх Евген. Про живуче право. Львів: Товариство Українсько-Руських правників, 1911. 14 с Початково опубліковано: Про живуче право [Пер. з нім.]. *Правничий вісник* [Орган товариства Українсько-Руських правників. Редактор Станіслав Дністрянський. Львів]. 1911. Ч. 3/4. С. 191–204.
10. Остапенко О.І. Про заборони та обмеження в адміністративному праві. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2018. № 2. Вип. 5. С. 51–59. URL: <https://science.lpnu.ua/uk/law/vsi-vypusky/vypusk-5-nomer-894-18-2018/pro-zaboronyta-obmezheniya-v-administrativnomu-pravi>.
11. Токарська А.С., Кельман С.М., Кельман Р.М. «Заборона» як понятійний елемент правового регулювання. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*. *Юридичні науки*. 2022. № 11. С. 11–15. DOI: <https://doi.org/10.36477/2616-7611-2022-11-02>.
12. Кельман М, Кельман Р. Заборона як предмет дослідження правознавців. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: «Юридичні науки». 2023. № 1 (37). С. 83–91. DOI: <http://doi.org/10.23939/law2023.37.083>.